

mes bombades de pisos, vincladisses i rublertes d'estels ---», Coromines (*Gràcies de l'Emp.*, O. C., 938b3; *Avi dels Mussols*, x, 187, O. C., 560a4f.). Més figurat, 'commoure's, mostrar-se insegur': «La primera esquerdada de 'La Puntual': el 1830 *trontolla*» (any de la fundació de la botiga, simbòlic del seu sòlid prestigi), Russinyol (*Auca del Sr. Esteve* III, títol del § 3, p. 229).

No sols del Princ., sinó igualment dellà de l'Albera: en una narració cinegètica del Conflent: «el caçador, que ja sent la caça *trontollar* sobre l'esquena» (a Mosset, RLR LXIX, 175); i el vallespirenc J. de Sant Salvador: «Rumors singulars --- trestejadissos, feixucs, feyan *trontollar* lo sostre de dalt» (*Revue Catalana* IV, 1910, 420).

També, però menys sovint, com a tr.: «El soroll del rodet y la mola, *trontollant* el petit edifici, se'm féu, en el primer moment, irresistible; mes, a poc a poc, vaig habituar-m'hi --- qu'apaybagava 'l gran dolor de mon cos nafrat», MrnVayreda (*La Puny.*, x, 158 (127)); «mentres la terra *trontollen* / llamps y trons», Teo. Llorente (*Versos*, 152); «--- dormien ---, el vent brunzia per les finestres *trontollant-les*», Maragall (traudint de Novalis, 25 = O. C. I, 579).

En conseqüència és freqüent d'emprar-lo en participi: «Partim sus d'una jardinera, / tots vuit, malament *trontollats*, / amb una bestia lluertera, que se gita de tots costats», «Què són vingut a fer din d'aqueixa galera? / estofant de calor, *trontollats*, trebutjats / i els uns su-ls altres rebittllats», Saisset (*Perpiny.*, 11, id., 90 = *Plors i Rialles*, 17 = *Catal. d. R.*, 30). «Per això no té res d'estrany que, allà dins, els més bons perdin la serenitat, perquè 'l neguit els té sempre *trontollats*, i una mirada indiferenta pot ésser un insult», Coromines (*Presons Im.*, 123, que així va sortir imprès, si bé a l'autògraf es llegeix *abranlats*).

En el Princ. només Ruyra usà la forma prefixada amb *a-*, no sé si com a blanchena o imitada d'algun valencià (els quals precisament l'han usat amb aquest matís): «respirà --- amb amples panteixades; i, a la darrera, *atrontollant-se-li* l'alè, va rompre a plorar a mars desfetes»; «el cor se li *atrontollava* i se li omplia d'una angúnia estranya»: tots dos passatges en la seva tardana novel·la (c. 1920), *L'idilli d'en Temme* (P. de R. II, 229, 157).

Pel que fa al sentit, és ben segur que al costat de les accs. (segurament més comunes) on el mot expressa moviment de balanceig i sotraqueig, més o menys concassant i percutidor, sovint un poc aclaparador — i amb les consegüents aplicacions morals o figurades—, tant o més sovint, i sobretot, designa soroll, so estrepitos; vegeu-ne bones cites de Pous i Pagès en *AlcM.* I en Ruyra es troben totes dues cares semàntiques: «I vinguen riallades / --- / gestos i gambades / i salts atrevits. / giravolts fantàstics / --- / I l'alegre colla / l'imita i segueix, / el sostre *trontolla* / i el mur s'estremeix; / serpegen els braços / ---» (*El País del Pler* II, v. 265); junt amb l'auditiu: «entremig torrejaven altes penyes ---, una costa cavernosa bramava per totes ses gòles, deixant sentir aspre *trontoll* de pedrega-

lum rossegadís, i de vegades uns esclats com de barrinades subterrànies» (*El Rem de Trenta-quatre*, P. d. R. II, 96); «els havia ensopogat de ple un rem de pedregada, i el *trontollar* dels trons quedava mig ofegat pel cata-crec de la pedra», Pous Pagès (*Per la Vida*, 109.7). Una cosa, és clar, no va sense l'altra.

Com que el subst. *trontoll* importa quasi tant com el verb, ja el documentem acf. «Era un gran cas de punt d'honor ---; veyent lo virey lo *trontoll*, y tement no arribàs lo cas y sentiment a mals térmens ---» a. 1625, Jer. Pujades (*Dietari* III, 219). Ens han citat ja un cas de *trontoy* en un doc. mall. de 1485, que seria el testimoni més antic de tot plegat, i els primers reports lexicogràfics, com ja hem vist, són de *trontoll* en el Princ. per Belv., i de *trantoll*(!) en el P. Val. per Sanelo; altrament el DAg. trobà també *tarantoll* 'trastorn' entre els valencians.

El pioner novel·lista Antoni de Bofarull, que era de Reus i reflecteix sobretot el lèxic del Sudost del Principat, escrivia «moguda la dona de certa compassió envers la trista petita, sense sospitar lo *trantoll* que hi havia hagut aquella nit prop de Balaguer ---» (*l'Orfaneta de Menargues*, 64); i Verdaguer, en la part del cant VIII de *l'Ail.* que no havia escrit encara en el primer assaig, l'usà en un plural induït per la rima: «ella, sols per no veure lo quadro funerari, / d'espatlles s'hi mitxgira, y al terbolí y *trontolls*, / rodant-li 'l seny --- / se'n va, esvànida y sòpita, per terra, de genolls» VIII, 37b. «Mentrestant, el *trontoll* de la tronada creixia, els llampecs zigzaguejaven entre la negror del cel ---», Massó (*Croquis*, I, 49).

Pron. pertot amb *ó* tancada, tant en el subst. com en el present del verb, i jo recordo en la inicial i el final *truntól*, *truntóla*, amb vasta repetició i des de la meua infància, en tots els nivells de llengua i d'estil, algunes vegades *truntól* o *trantól*, *trantóle* etc., aquests sobretot en parlars occidentals o valencians; fins i tot aquí, tinc nota d'haver sentit, a la Marina, *trontól*, junt amb *soroll*, però distint, amb el matís de 'tràfec' (Alfàs, (1963). *AlcM* dona com a cat. or. una pronúncia *truntuá* al costat de *truntulá*, i en el substantiu *truntóji* al costat de *truntól* com a or., un *trantóji* en [allò que ells en diuen] l'«Empordà»; i un mall. *trontóji*, aquest evidentment sense altra base que aquelles dues dades soltes i aberrants (possiblement ben comprovades) que hem vist de 1485 i de Petra.

Com que aquesta paraula jo no l'he sentida mai viva amb *í*, ni n'hi ha confirmació d'això en cap altra font, encara que tan escarmentats pels procediments d'enquesta «en massa» i no sense extorquiment, que llegà AMAlcover a certs seguidors, en un cas així ens guardarem de negar aquest detall de la *í* (que podria tenir abast etimològic); i encara més ens guardarem de comptar-hi. L'única excepció que jo he oït és en un nom propi, eivissenc, que és incert —potser sí— que sigui o no sigui això: *Truntoi*, 1963 (a St. Jordi de Ralfatrotat, *Serra de Can* ~; que el mapa mil. situa a 490×1037).

En la recerca històrica del mot, el punt més cert és la seva presència en llengua d'oc. Sobretot en el do-